

گامی به سوی ایجاد «فقه‌الاخلاق»

اشاره: کتاب «درآمدی بر فقه اخلاق»، در ادامه نگاه‌های حجت‌الاسلام والمسلمین امیر غنوی در راستای ایجاد و ساختارمند کردن باب «فقه‌الاخلاق» است. این کتاب از آن جهت که فقه اخلاق را به‌مثابه یک باب فقهی در نظر می‌گیرد و هم اینکه از سوی یکی از شاگردان برجسته مرحوم علی صفایی حائری نگاشته شده است، اهمیتی دوچندان می‌یابد. در زیر، گزارشی از محتوای ارائه شده در این کتاب می‌آید.

فقه، نظام‌نامه اداره جامعه و برنامه زندگی انسان در عرصه‌های مختلف است و این نیاز گسترده و همه‌جانبه با آنچه فقه ما امروزه به آن می‌پردازد تناسبی ندارد. تردیدی نیست که فقه شیعه در عمق و استناد، مراحل بسیاری را طی کرده و آورده‌های بسیار گران‌قدری دارد، اما دامنه این تفقه به عرصه‌های خاصی محدود مانده و تمامی عرصه‌های حیات آدمی را در برنگرفته؛ هنوز تربیت، اخلاق، اقتصاد، سیاست و عرصه‌های بسیاری، از نعمت تفقه به‌دور مانده و پیام و رهنمودهای دین در این حوزه‌ها چندان مورد توجه قرار نداشته است.

کتاب درآمدی بر فقه، تألیف حجت‌الاسلام امیر غنوی، پاسخی به این نیاز است که تفقه را به حوزه‌های احکام محدود نکرده و در صدد است که گامی به‌سوی شکل‌گیری فقه‌الاخلاق بردارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین امیر غنوی، استاد و پژوهشگر برجسته اخلاق و عضو هیئت‌علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی است. وی تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته نرم‌افزار از دانشگاه صنعتی شریف به پایان برده است. سال ۱۳۷۱ مقطع فوق‌لیسانس را در رشته حقوق سپری کرده و سپس مشغول تحصیلات حوزوی شده است.

چاپ مقالات بسیاری در حوزه اخلاق و تألیف قریب به ۱۰ کتاب در زمینه اخلاق و پژوهش‌های اخلاقی، حاصل چند دهه فعالیت فکری و پژوهشی حجت‌الاسلام غنوی بوده است. از جمله کتاب‌های وی می‌توان به «تربیت از فرادست»، «درآمدی بر فقه اخلاق» و «سلوک اخلاقی در طرح‌های روایی» اشاره کرد.

«درآمدی بر فقه اخلاق»، نام یک جلد از مجموعه کتاب‌هایی است که امیر غنوی در راستای پژوهش‌های ساختارمند در زمینه اخلاق اسلامی برآمده از آیات و روایات تدوین کرده است.

تحقیق پیش‌رو، به فراخور بحث، تکیه بر روش مطالعه کتابخانه‌ای داشته و از منابع کلامی، فقهی، اصولی، رجالی و تاریخی بهره فراوان برده و در گفت‌وگوی تأسیسی، به تحلیل و استنباط از مفاد ادله توجهی ویژه دارد. همچنین نویسنده در این نوشتار سعی کرده در ابتدا تصویری از فقه، تفقه و ریشه‌ها و جلوه‌ها و روش‌های آن ترسیم کند و عرصه‌های فعال و مغفول آن را نیز مشخص نموده تا از این رهگذر، برای مخاطب، ضرورت بازنگری در گستره و روش کار فقه معلوم شود.

گفت‌وگو از اصول به‌مثابه روش استنباط فقهی، بیان تولد اصول و بررسی، پیشینه، عرصه‌ها، مصادر و منابع، نقش علم رجال و شیوه تحقیق در این حیطه و ذکر مهم‌ترین مسائل حوزه فقه اخلاق، از دیگر مباحث مهم این کتاب است.

نویسنده کتاب امیدوار است این نوشته، بابت بگشاید تا باورهای سست شده نسبت به جوابگویی فقه در عرصه‌های مختلف زندگی ترمیم شود؛ به همین جهت، در این کتاب سعی کرده گامی به سوی شکل‌گیری فقه‌الاخلاق بردارد و در کنار نشان دادن جای خالی این موضوع، از مباحث مبنایی مورد نیاز در این حوزه سخن گفته و چارچوب متفاوت و ابزارهای مورد نیاز در این عرصه را مشخص نماید.

سؤال کلان این تحقیق، درباره چارچوبی است که برای ورود به عرصه فقه اخلاق باید به رعایت آن همت گماشت؛ چارچوبی که با پاسخگویی به سؤالاتی ترسیم می‌شود که برای ورودی پخته در عرصه علمی تازه، ناگزیر از پاسخگویی بدان هستیم. از این رو، در این نوشته تلاش می‌شود تا ابتدا تصویری از فقه و تفقه و ریشه‌ها و جلوه‌ها و روش‌های آن ترسیم شده و عرصه‌های فعال و مغفول آن، مشخص؛ و از این رهگذر، ضرورت بازنگری در گستره و روش کار فقه مشخص شود.

سپس در بخش دوم از اصول به‌مثابه روش استنباط فقهی گفت‌وگو شده و پس از تعیین چارچوب موجود آن، تبویبی تازه و متناسب با نیازهای امروز ارائه می‌شود.

در ادامه، با عرصه‌های تازه اصول دیداری خواهیم داشت و از تولد اصولی خبردار می‌شویم که در عرصه فقه‌الاخلاق، ابزار استنباط فقیه خواهد بود. این اصول تازه در فقه‌الاخلاق، همان وظیفه اصول موجود در فقه الاحکام را بر عهده می‌گیرد. در بخش آخر، از بخشی از تفقه و فقه در حوزه اخلاق سخن گفته می‌شود که گرچه پیشینه‌ای دارد، ولی چندان که باید به آن پرداخته نشده است.

در این بررسی، پیشینه، عرصه‌ها، مصادر و منابع، نقش علم رجال و شیوه تحقیق در این حیطه و مهم‌ترین مسائل حوزه فقه اخلاق مورد توجه خواهند بود.

کتاب حاضر در سه بخش با عنوان «فقه و تفقه»، «اصول و فقه» و «فقه‌الاخلاق» تنظیم شده و در هر بخش به تناسب مباحث، چند فصل و چند گفتار قرار داده شده تا مباحث به صورت منظم و در یک سیر منطقی در اختیار مخاطبان قرار بگیرد. این کتاب در ۴۴۰ صفحه از سوی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی به طبع زیور آراسته گردیده است.